

УГОЛОВНОЕ ПРАВО, УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

УДК 343.2.01:115

ТЕМПОРАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА СУЧАСНОСТІ

Євгенія ВЕЧЕРОВА,
кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»

АНОТАЦІЯ

У публікації час, із урахуванням особливостей його інтерпретації в соціо-гуманітарному знанні, використано як параметр, який надає можливість оцінювати нормативність кримінального права в динаміці, на підставі чого доводиться, що нормативність кримінального права сучасності знаходиться в кризі, обумовленій, крім усього іншого, специфікою часу, в якому вона перебуває (мова йде про феномен стиснення або прискорення історичного часу). Притаманними їй рисами є відставання від потреб суспільного розвитку, інфляція нормативної складової (норм кримінального права) частини, їх невідповідність функціям та принципам кримінального права, політична кон'юнктурність тощо.

Ключові слова: нормативність кримінального права, час, стиснення історичного часу, динаміка, інфляція норм кримінального права.

TEMPORAL PECULIARITIES OF CONTEMPORARY CRIMINAL LAW NORMATIVITY

Yevheniia VECHEROVA,
PhD, Associate Professor,
Doctoral Candidate at the Department of Criminal Law
of National University "Odesa Law Academy"

SUMMARY

Time, with its social-humanitarian interpretation peculiarities. Is used as a parameter to assess the dynamics of the criminal law normativity. Based on that article reveals that contemporary criminal law normativity is in crisis, resulting among other reasons from time features, in which it exists (namely referring to phenomenon of historical time compression or acceleration). Its intrinsic features include lagging behind the social development needs, normative component inflation (criminal law norms), their unconformity with the criminal law functions and principles, political conjunction etc.

Key words: criminal law normativity, time, compression of historical time, dynamics, criminal law norms inflation.

Постановка проблеми. Час, на рівні з простором – це параметр, який дозволяє фіксувати нормативність кримінального права в динаміці [1, с. 32].

Не дивлячись на значущість часових координат виміру, методологія юриспруденції все ще залишається традиційно спрямованою на вивчення станів правової системи [2, с. 32].

Як видається, одна з причин наявного стану речей криється в недооцінці темпоральної проблематики в праві, особливо на галузевому рівні.

Метою даної публікації є звернення уваги на специфіку змістовного навантаження та утилітарність категорії «час» в соціо-гуманітарному знанні з тим, щоб в подальшому охарактеризувати інтенсивність модифікації нормативності кримінального права сучасності під впливом активних властивостей часу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновідомо, що час – це форма послідовної зміни явищ і станів системи, котра характеризується набором ознак.

Зокрема, тривалість – кількісна сторона часу, а становлення, односпрямованість із минулого через сьогодення у майбутнє, незворотність – якісні його ознаки.

Час існує у двох вимірах: об'єктивному (за самою своєю природою і не залежно від жодного відношення до чого-небудь зовнішнього; в такому контексті час – це і є життя (В.І. Вернадський)) та суб'єктивному (продукт людської психіки, відлік якого ставиться в залежність від певних подій або явищ) [3, с. 352].

Специфікою тлумачення категорії «час» в соціо-гуманітарному знанні є те, що він розцінюється як фрактальне явище, що носить конвенційний характер та розпадається на певні підвиди (наприклад, соціальний, правовий тощо) [4, с. 83].

Так, соціальний час – це внутрішня тривалість суспільного життя, він вписаний у зовнішню по відношенню до нього тривалість природних процесів за наявності такого, що ховається під ними онтологічно «єдиного» фізичного часу і характеризується різномовністю [4, с. 87].

Ретельно аналізуючи проблематику соціального часу, Г.П. Менчиков пише: «Соціальний час – це сукупність темпоральних відносин у суспільстві, часові параметри діяльності людей, що характеризують процеси мінливості, котрі відбуваються в суспільстві... Специфіка соціального часу полягає в тому, що культура є ще й системою

кодів, через які передається інформація про способи соціального життя і її «такі, що роблять людянішою людину» цінності. У цій інформації в згорнутому вигляді задана тривалість, щільність і ритміка діяльності попередніх поколінь...» [4, с. 87].

Різновидом соціального часу, що є складовою частиною правового хронотопу і невід'ємним атрибутом правової реальності, виступає правовий час.

У літературі представлено спектр самих різних позицій щодо його визначення та функціональності (від вузькопозитивістських до більш широких природно-правових підходів).

Не зупиняючись детально на окремо взятих підходах, лише зазначимо, що нам імпонує точка зору, згідно з якою час є не тільки зручним інструментом для фіксації або вимірювання тривалості юридичних фактів. Це – також і середовище, в якому перебуває право, вимір правової реальності, елемент, що забезпечує правову наступність [5, с. 4].

Видатний радянський астроном і астрофізик М.О. Козирев, розглядаючи теорію активних властивостей часу, зазначав, що, крім пасивних властивостей «тривалості», час наділений ще й активними властивостями (плином і щільністю), завдяки яким він може впливати на перебіг подій [6, с. 384].

Вплив часу на перебіг подій (у тому числі й на стан нормативності кримінального права) особливо відчутний зараз, коли ми стикаємося з таким явищем, яке спеціалісти іменують прискоренням або стисненням історичного часу) [7, с. 3–16].

Як відмічає із цього приводу академік С.П. Капіца, наша епоха відзначена межею стиснення історичного часу, що призводить до серйозних наслідків. Саме тому її слід вважати часом демографічної революції, подібної якій не було в історії людства. Наш час займає всього близько 100 років – у 100 разів коротше за неоліт, а його плинність (динаміка) дуже стрімка, крім того, наявні глибокі зміни виробничих сил і досі неусвідомлені зміни економічних відносин і цінностей суспільства [7, с. 10].

Для підкріплення вищевказаного можна послатися й на Л.Г. Мельника, який підкреслює, що «друга половина ХХ ст. ознаменувалася різким прискоренням технічного прогресу і швидким скороченням періоду часу між появою наукових ідей і початком їх використання в масовому виробництві. Якщо людству знадобилося 112 років для освоєння фотографії і 56 років для організації широкого використання телефонного зв'язку, то відповідні терміни для радара, телебачення, транзистора й інтегральної мікросхеми складають 15, 12, 5 і 3 роки» [8, с. 5].

Коли ж справа заходить про стиснення часу в «тонких» соціальних матеріях, то все виявляється ще на порядок складнішим.

Суть «фазового переходу», який із наукової точки зору пояснює зміну «ритміки» історії, наочно ілюструє простий приклад: під час нагрівання води до точки кипіння ніяких видимих змін не спостерігається, але під час досягнення температури кипіння вода відразу перетворюється в пар, і в газоподібному стані докорінно змінюється організація її молекул [7, с. 11].

Цей окремо взятий приклад за аналогією може допомогти в осмисленні того, в чому сенс поняття «фазовий перехід»: при фізичних перетвореннях певної кількості (змін) відбувається перехід в новий стан, зміна характеру розвитку за багатьма параметрами (нова якість).

Спрацює закон нерівномірності розвитку кінцевих явищ буття [4, с. 76]. На підвищених швидкостях змін тканина соціальної матерії розшаровується, встигають виникати розриви-дискретності [4, с. 83].

З точки зору С.П. Капіци, стискання історичного часу в підсумку призводить до розриву просторових і часових

зв'язків. Цим, на думку вченого, можна пояснити динамічну причину розпаду імперій, порушення порядку організації суспільства, зростання безлічі негативних явищ, глобальну кризу розвитку людства [7, с. 11].

За прогнозом одного з провідних спеціалістів у галузі політичної психології та культурної антропології, А.П. Назаретяна, ХХІ століття стане безпрецедентним за драматизмом та радикальністю змін [9, с. 203].

Кримінальне право, будучи відкритою гомеостатичною системою, також постійно відчуває на собі вплив того суперечливого середовища, в якому функціонує.

Даний факт дуже ёмко підкреслює В.О. Туляков, який пише про те, що глобальні та регіональні політичні, соціальні та культурні дисбаланси й конфлікти, комунікативні вкидання впливають на правову матерію, дезорганізують її, створюють ситуації, коли стабільна по суті кримінально-правова форма знаходиться в дисонансі із соціальними відносинами та процесами, що розвиваються [10, с. 163]. Звідси – вихолощення кримінально-правової ідеології, відсутність єдності правозастосування, порушення режиму законності й аномія. Звідси – криза кримінально-правового регулювання на рівні держави [10, с. 163], виникнення навколоправових форм кримінально-правового регулювання й контролю (в тому числі самосудів), віртуальність кримінально-правової заборони для населення тощо [10, с. 163].

Стан кризовості, який склався на рівні кримінально-правової ідеології, ґрунтовно у своїх працях висвітлює й П.Л. Фріс, стверджуючи, що фактично на сьогодні в нашій країні здійснюється кримінально-правова політика за відсутності кримінально-правової ідеології [11, с. 65]. «Несформованість кримінально-правової ідеології викликає в кінцевому підсумку анархію законодавчих пропозицій у сфері кримінально-правової охорони і нестабільність кримінального закону. Саме таке положення ми маємо на сьогодні в Україні» [11, с. 68].

Про аномію як перехідний стан у суспільному житті, коли застаріла система правових норм і цінностей вже не здійснює необхідного регулятивного впливу на суспільні відносини, а виникаюча нормативно-ціннісна система ще не набрала необхідної сили, пише й О.В. Козаченко, особливо при цьому наголошуючи, що ознаки відповідного стану ми можемо спостерігати і в кримінальному праві [12, с. 30].

Цікаві дослідження правової системи в перехідний період здійснені В.В. Сорокіним. Автор акцентує увагу на тому, що перехідний період у праві не співпадає в часі з перехідним періодом у суспільних відносинах (тобто має місце їх різномовість). Право може випереджати суспільний розвиток або фіксувати його стійкі результати. Синхронного ж розвитку права та суспільних відносин не виходить [13, с. 183].

Безпосередньо для нормативності кримінального права в сучасних умовах характерним є другий варіант, тобто має місце різномовість у вигляді постійного відставання кримінального права від існуючих потреб у сфері впорядкування суспільних відносин та фіксації тих цінностей, що вважаються основоположними.

На дану обставину, хоча й опосередковано, вказують у своїх роботах і окремі науковці.

До прикладу, Н.Ш. Козаєв діагностує реакцію із запізненням кримінального права на мінливі умови середовища та потребу у заповненні правових лакун [14, с. 4].

А.Е. Жалінський стверджує, що кримінальне право старіє: в певних соціальних ситуаціях воно не відповідає змінам, що відбуваються [15, с. 9].

Подібних міркувань у своєму докторському дисертаційному дослідженні цілком обґрунтовано доходить і

М.О. Кауфман, який констатує факт об'єктивного «старіння» кримінального права, котре характеризується «недостатністю наявного нормативного ресурсу», потрібного для вирішення завдань, що покладаються на дану галузь права [16, с. 11].

Час перехідної правової системи відрізняється підвищеною динамікою в порівнянні з хронологічними параметрами стабільної правової системи. За кілька років перехідна правова система зазнає таку кількість різноманітних змін, що в стабільних умовах є неймовірним і безпрецедентним [13, с. 189].

Тобто однією з тенденцій правового регулювання (в найбільш широкому сенсі цього слова) сьогодні стає постійне збільшення інтенсивності правової регламентації з одночасним зменшенням її якості [17, с. 13]. «Право починає вироджуватися в «законництво», зводиться до формально-регулятивного механізму, машини, яка «штампуює» якісь уніфіковані форми з досить розрізненого матеріалу людської поведінки» [18, с. 3]. Посилюється його (права) політизація [17, с. 4]. Для правової ідеології характерною рисою стає мінімальне ціннісне наповнення [19, с. 5].

На думку Ю.М. Оборотова, яку ми також цілком розділяємо, прагнення до все більшого числа законів не призводить до підвищення їх ефективності, а, навпаки, робить їх в очах населення все більш принизливими, такими, що втратили ореол загальнообов'язковості та значущості [20, с. 89].

Наслідком гіпердинамічності правової системи в перехідний період стає інфляція права, коли його нормативна складова не виправдовується в аксіосфері, тобто коли його норми або розходяться з існуючою системою цінностей, або взагалі їй суперечать [21, с. 161].

Досить ілюстративно характеризує наявний стан речей в правовій сфері сьогодні Г. Дж. Берман, на думку якого «право в ХХ ст. як у теорії, так і на практиці все менше сприймається як зв'язане ціле, звід, організм, *corpus juris* і все більше як мішанина, каша з нагальних рішень і суперечливих норм, сполучених тільки спільними «прийомами», «технікою». Старе метаправо зруйнувалося, його змінив свого роду цинізм...» [22, с. 52]. Вчений також додає, що сьогодні превалюють уявлення про право як про інструмент держави, тобто засіб виконання волі тих, у кого в руках політична влада. Право стає все більш фрагментарним, суб'єктивним, більш налаштованим на зручність, ніж на мораль, воно більше дбає про одномоментні наслідки, ніж про послідовність і наступність [22, с. 52].

Слід відзначити, що нормативність кримінального права в даному сенсі не є виключенням, і все вищенаведене абсолютно повністю характерне й для неї.

При цьому, принагідно конкретизувати, що гіпердинамічність і інфляція у кримінально-правовій сфері, про які далі піде мова, стосуються в більшій мірі форми нормативності кримінального права (нормативного характеру кримінального права), ніж її змісту, який є відносно константним, оскільки, як відомо, форма динамічніша за зміст і не завжди відповідає останньому.

«Розбалансованість» форми і змісту нормативності кримінального права особливо відчутна в умовах нестабільного сьогодні, на що, так чи інакше, вказують і окремі фахівці.

Зокрема, на думку Л.І. Заморської, в наш час кримінальне право є достатньо динамічним у нормативному змісті, певною мірою нестабільним правовим інструментом регулювання відносин у суспільстві [23, с. 40].

Ю.В. Баулін справедливо резюмує, що коли проаналізувати чинний КК України з точки зору відповідності викликам сьогодні, то виходить вкрай невтішна ситуація [24, с. 7].

Для більш розгорнутого уявлення про наявну ситуацію з формою нормативності кримінального права, тобто фактично із чинним кримінальним законодавством України, а точніше із його серцевиною – КК України, значний науковий інтерес становить колективне дослідження, проведене В. Тацієм, В. Тютюгіним та Ю. Пономаренком. Вчені репрезентують відомості про те, що з 1 вересня 2001 р. по 1 січня 2015 р., тобто за неповні 14 років із моменту набрання чинності КК України зміни та доповнення до нього вносилися 667 разів. За цей період КК було доповнено 87 новими статтями; повністю або частково змінено чи викладено в новій редакції 292 статті, що становить понад 65 % його норм. Було виключено з Кодексу 35 статей, причому 14 з них – це ті статті, якими КК було доповнено вже після набрання ним чинності. При цьому деякі приписи змінювалися неодноразово. Наприклад, зміни до статей 96¹, 364¹, 368³ КК, тобто тих норм, якими КК відносно нещодавно доповнено, вносилися п'ять разів, а до таких нових статей, як 364¹ і 368² – вже шість разів. Стаття 364 КК зазнала змін сім разів, ст. 369 КК – дев'ять, а ст. 368 КК – аж десять разів! Зрозуміло, що такий стан речей вже навряд чи може бути пояснений виключно тенденцією до динамізму законодавства, обумовленою реальними запитами щодо змін в державі й суспільстві. Навпаки, напрошується думка про недостатній зв'язок таких бурхливих, стрімких і частих змін із реальними потребами життя, а отже про їх невмотивованість, накову й практичну необґрунтованість, безсистемність і можливо навіть волюнтаристський характер [25, с. 56].

На думку даних фахівців, складається враження, що на законотворення у галузі кримінального права на нинішньому етапі достатньо істотно і не завжди обґрунтовано впливають політичні програми, установки та переконання, а ті труднощі, які виникають у сьогоднішній, почасти намагаються вирішити шляхом використання суто кримінально-правових заходів впливу [25, с. 56].

І.В. Суходубова, загалом погоджуючись із своїми колегами у тому, що «далеко не всі новели КК України останніх років є юридично бездоганними...», від себе особисто також додає, що «серед аргументів на користь прийняття того чи іншого закону наразі превалює, на жаль, не скільки його практична значущість та актуальність чи наукова обґрунтованість і не дані узагальненої судової практики чи судової статистики, скільки так звана політична доцільність...» [26, с. 197].

Дійсно, про яку стабільність кримінального законодавства може йти мова за такої стрімкості оновлення його приписів, не кажучи вже про той факт, що в представлений статистичній картині відсутня інформація за 2016–2017 рр.

П.Л. Фріс, вивчаючи питання кримінального права в контексті кримінально-правової політики, також констатує, що чинний КК України у його Особливій частині «представляється захарашеним, суперечливим і недостатньо ефективним. Часто доповнення до Особливої частини приймаються під впливом емоцій, політичної кон'юнктури і не відповідають розробленим наукою правилам криміналізації та декриміналізації діянь» [27, с. 74]. Вчений наводить відомості про те, що сьогодні Особлива частина чинного КК України на 1/3 більша від Особливої частини КК 1960 р. [27, с. 74].

Подібний стан речей у сфері кримінальної нормотворчості О.І. Коробєєв влучно іменує «гіперінфляцією» [28, с. 115]. На думку вченого, «інфляційні процеси у сфері кримінальної нормотворчості вже привели нас до тієї межі, за якою знаходиться повна деструкція кримінального права. Триваюча гіперінфляція кримінального закону знецінить його до того, що рано чи пізно цей закон доведеться

девальвувати, тобто розробляти та приймати абсолютно новий КК... І це очевидно» [28, с. 115].

Інфляція норм кримінального права може мати різні прояви, зокрема виражатися у «криміналізаційній надмірності» («криміналізації із запасом»).

«Криміналізаційна надмірність» або «криміналізація із запасом», із якою ми де факто стикаємося на практиці – це перенасиченість законодавства кримінально-правовими заборонами, необхідність у яких вже відпала або навіть не існувала зовсім [29, с. 57].

Д.О. Балобанова справедливо зазначає, що «криміналізація із запасом» підживляє відразу два принципи кримінально-правової політики: принцип економії кримінальної репресії, оскільки до відповідальності притягується невинувато велика кількість громадян, і принцип невідворотності відповідальності, оскільки все частіше закон на практиці застосовується перестас. Норми, які страждають криміналізаційною надмірністю, або не застосовуються, або стають перешкодою, яку суспільство різними шляхами обходить» [29, с. 57].

Одним із негативних наслідків криміналізаційної надмірності, пов'язаних із неналежним застосуванням положень кримінального закону, є феномен «мертвих норм» [30, с. 226], які ще називають «нормативним сміттям», котре наповнює закон зайвим чужорідним змістом [31, с. 4].

Крім того, інфляція норм кримінального права у вигляді «криміналізаційної надмірності» («криміналізації із запасом») в окремих випадках здатна призвести й до так званої криміногенності самого кримінального закону [32, с. 288], тобто ситуації, коли він штучно продукує злочинність та виступає потужним криміногенним чинником, перетворюючись при цьому у власну антицидність.

Висновки. На підставі усього вищевикладеного представляється можливим коротко підсумувати про таке.

Нормативність кримінального права сучасності знаходиться в кризі, обумовленій, крім усього іншого, специфікою часу, в якому вона перебуває (мова йде про феномен стиснення або прискорення історичного часу). Притаманними їй рисами є відставання від потреб суспільного розвитку, інфляція нормативної складової (норм кримінального права), їх невідповідність функціям та принципам кримінального права, політична кон'юнктурність тощо.

Список використаної літератури:

1. Вечерова Є.М. Темпоральний вимір кримінального права: окремі методологічні аспекти питання / Є.М. Вечерова // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р.). – Одеса : Юридична література, 2016. – С. 192.
2. Оборотов Ю.Н. Изменение парадигмы методологии юриспруденции / Ю.Н. Оборотов // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – 2013. – Т. 13. – С. 32.
3. Аксенов Г.П. Причина времени: Жизнь-дление-необратимость. Изд. 3-е, суц. перераб. и доп / Г.П. Аксенов. – М. : КРАСАНД, 2014. – 400 с.
4. Менчиков Г.П. О «перезакрытии» пространства и времени и их специфике в социально-гуманитарном знании / Г.П. Менчиков // Ученые записки Казанского университета / Сер. Гуманит. науки. – 2015. – Том 157. – кн. 1. – С. 76.
5. Оборотов И.Г. Темпоральні грані права : Монографія / И.Г. Оборотов. – Миколаїв : ТОВ «Фірма «Ліон», 2009. – 230 с.
6. Козырев Н.А. Избранные труды / Н.А. Козырев / Составители А.Н. Дадаев, Л.С. Шихобалов. – Л. : Издательство Ленинградского университета, 1991. – 448 с.
7. Капица С.П. Об ускорении исторического времени / С.П. Капица // Новая и новейшая история. – 2004. – № 6. – С. 3–16.

8. Мельник Л.Г. Фундаментальные основы развития / Л.Г. Мельник. – Сумы : ИТД «Университетская книга», 2003. – 288 с.

9. Назаретян А.П. Цивилизационные кризисы в контексте Универсальной истории: Синергетика, психология и футурология / А.П. Назаретян. – М. : ПЕРСЭ, 2001. – 239 с.

10. Туляков В.А. Транзитивное уголовное право / В.А. Туляков // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2015 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. – Одеса : Юридична література, 2015. – С. 163.

11. Фріс П.Л. Идеология кримінально-правової політики та кримінальне законодавство / П.Л. Фріс // Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у правотворчій та правозастосовній діяльності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 8-9 жовтня 2015 р. / редкол. В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – С. 65.

12. Козаченко О. Сучасна кримінальна політика української держави: новації та традиції / О. Козаченко // Сучасні тенденції розвитку держави та права України: збірник наукових праць / За ред. В.І. Терентьєва, О.В. Козаченка. – Миколаїв : МНЦ ОНЮА, 2008. – С. 28.

13. Сорокин В.В. Право и время: правовая система в переходное время / В.В. Сорокин // Правоведение. – 2002. – № 1. – С. 180.

14. Козаев Н.Ш. Современные проблемы уголовного права, обусловленные научно-техническим прогрессом : дис. на соиск. учен. степени докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Н.Ш. Козаев. – Краснодар, 2016. – 630 с.

15. Жалинский А.Э. Уголовное право в ожидании перемен: теоретико-инструментальный анализ. – 2-е изд., перераб. и доп. / А.Э. Жалинский – М. : Проспект, 2009. – 400 с.

16. Кауфман М.А. Пробелы в уголовном праве и способы их преодоления : автореф. дис. на соиск. учен. степени докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / М.А. Кауфман. – М., 2009. – 54 с.

17. Казаков Г.А. Трансформация правового регулирования и правовой культуры в современной России в условиях модернизации (теоретический аспект) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / Г.А. Казаков. – Краснодар, 2016. – 32 с.

18. Алмазова З.Л. Социальные и ценностные основы регулятивной функции права в современной России : дис. на соиск. учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / З.Л. Алмазова. – Краснодар, 2016. – 31 с.

19. Клименко А.И. Функционально-структурные характеристики правовой идеологии : автореф. дис. на соиск. учен. степени докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / А.И. Клименко. – М., 2016. – 52 с.

20. Оборотов Ю.Н. Инфляция власти и права как индикаторы слабого государства / Ю.Н. Оборотов // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – Одеса : Юрид. Л-ра, 2011. – Т. IX. – С. 89.

21. Горобец К.В. Аксиосфера права: философский и юридический дискурс: моногр. / К.В. Горобец. – Одесса : Фенікс, 2013. – 218 с.

22. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования / Пер. с англ. – 2-е изд / Дж. Берман. – М. : Изд-во МГУ : Издательская группа ИНФРА-М-НОРМА, 1998. – 624 с.

23. Заморська Л.І. Нормативний зміст сучасного кримінального права України: загальнотеоретичне дослідження / Л.І. Заморська // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Том 3. Випуск 1. – С. 37.

24. Баулін Ю.В. Кримінальний Кодекс України: сучасний стан та перспективи / Ю.В. Баулін // Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у правотворчій та правозастосовній діяльності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 8-9 жовтня 2015 р. / редкол. В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – С. 7.

25. Тацій В., Тютюгін В., Пономаренко Ю. Проблеми стабільності й динамізму кримінального законодавства України на сучасному етапі / В. Тацій, В. Тютюгін, Ю. Пономаренко // Вісник Національної академії правових наук України. – 2015. – № 4. – С. 54–66.

26. Суходубова І.В. Деякі питання співвідношення стабільності і динамізму законодавства України про кримінальну відповідальність / І.В. Суходубова // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовт. 2013 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2013. – С. 197.

27. Фріс П. Питання кримінального права в контексті кримінально-правової політики / П. Фріс // Право України. – 2010. – № 9. – С. 73.

28. Коробеев А.И. Уголовно-правовая политика современной России в сфере законотворчества: от стагнации к гиперинфляции / А.И. Коробеев // Правовая политика и правовая жизнь. – 2013. – № 2. – С. 115–120.

29. Балобанова Д.О. Теорія криміналізації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Д.О. Балобанова. – Одеса, 2007. – 200 с.

30. Дмитрук М.М. «Мертві» норми КК України: спроба наукового пояснення поняття та причин виникнення / М.М. Дмитрук // Право України. – 2010. – № 6. – С. 226-233.

31. Бабаев М., Пудовочкин Ю. «Мертвые» нормы в уголовном кодексе: проблемы и решения / М. Бабаев, Ю. Пудовочкин // Уголовное право. – 2010. – № 6. – С. 4-10.

32. Вечерова С.М. Криміногенність кримінального закону як наслідок необґрунтованої криміналізації діянь: окремі проблемні аспекти питання / С.М. Вечерова // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 2. – С. 288–290.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Вечерова Євгенія Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент, докторант кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія»;

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Vecherova Yevheniia Mykolaivna – PhD, Associate Professor, Doctoral Candidate at the Department of Criminal Law of National University “Odesa Law Academy”;

Vezenia@mail.ru